Procedee de traducere utilizate în versiuni biblice româneşti

DORA VĂETUŞ[1]

The *Bible* is the most translated book. It has been rendered in a lot of languages and it has been the object of many translation theories. There are certain special issues in the process of translating the *Bible*. It is known that there is a recognition of dependence upon divine grace, so someone could ask if the *Bible*, a religious text, could be translated. An important problem for the translators was, at the beginning of a literary language, the fact that the vocabulary had no words to designate referents unknown in that space. That is why the principle of literal rendering is predominant in the first translations from the sacred languages into vernacular languages.

Translation techniques are divided into two sets: *literal translation* (*borrowing*, *loan-translation*, *literal paraphrase*) versus *free translation* (*transposition*, *modulation*, *equivalence, adaptation*). We are illustrating these translation techniques with examples from Romanian Biblical versions: NT 1648, BIBLIA 1688, BIBLIA 1760, BIBLIA 1795, BIBLIA 1858, BIBLIA 1914, BIBLIA 1939, BIBLIA 2001, NTR 2007. The Romanian Biblical tradition follows especially the literal rendering/the formal equivalence, only NTR 2007 is said to be made applying the principle of the dynamic equivalence, the theory of Eugene Nida.

Key-words: *translation*, *Romanian Biblical versions*

[1] Universitatea din Bucureşti, România.

This work was supported by the strategic grant POSDRU/159/1.5/S/140863, Project ID 140863 (2014), co-financed by the European Social Fund within the Sectorial Operational Program Human Resources Development 2007–2013.

BDD-V4943 © 2016 Aracne editrice
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:58:20 UTC)

Particularităţi ale traducerii *Bibliei* în limbile vernaculare

Biblia este cea mai tradusă carte, în cele mai multe limbi, iar traducerea ei a constituit punctul de plecare pentru numeroase teorii din traductologie. Fiind un text religios, traducerea *Bibliei* ridică anumite probleme specifice acestui tip de text. În primul rând, se pune întrebarea dacă un text religios ar putea fi tradus, ţinând cont că există convingerea că textul este revelat într-o anumită limbă, numită limbă sacră[2]. Arbitrarul semnului lingvistic reprezintă, însă, un argument pentru posibilitatea traducerii textului biblic în limbile vernaculare (Long 2005: 40). În al doilea rând, se pune problema diferenţelor de ordin cultural dintre limba-sursă şi limba-ţintă şi a impactului cultural al operei traduse asupra limbii-ţintă, mai ales când se traduce pentru prima dată textul sacru. Nu în ultimul rând, contează contextul istoric, literar, religios în care se face traducerea.

În privinţa traducerii autorizate a textului biblic şi a celui liturgic, trebuie amintită poziţia Bisericii Catolice, care abia în anul 1963 permite înlocuirea limbii latine cu limbile vernaculare în cadrul slujbei religioase, însă cu reguli de traducere foarte stricte[3]. Aceasta a constituit chiar tendinţa generală urmată de-a lungul timpului în traducerea textului biblic, deoarece încă de la Ieronim a fost aplicat *principiul traducerii literale*. Literalitatea a fost adoptată având în vedere caracterul revelat al textului biblic. Eugene Nida a fost cel care a înlocuit literalitatea/ echivalenţa

[2] În Evul Mediu s-a stabilit o ierarhie a limbilor, ebraica şi greaca fiind considerate limbi sacre, latina – o limbă autorizată, pe când engleza, franceza, germana etc. sunt doar limbi vernaculare care încearcă să rivalizeze cu latina. Cu cât se coboară de la o treaptă la alta, cu atât mai mari sunt pierderile în urma procesului de traducere (Noss 2007: 207).

[3] „...it is to be kept in mind from the beginning that the translation of the liturgical texts of the Roman Liturgy is not so much a work of creative innovation as it is of rendering the original texts faithfully and accurately into vernacular languages. While it is permissible to arrange the wording, the syntax and the style in such a way as to prepare a flowing vernacular text suitable to the rhythm of popular prayer, the original text, in so far as possible, must be translated integrally and in the most exact manner, without omissions or additions in terms of their content, and without paraphrases or glosses. Any adaptation to the characteristics or the nature of the various vernacular languages is to be sober and discreet" (*Liturgicam Authenticam*, *apud* Long 2005: 6).

BDD-V4943 © 2016 Aracne editrice
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:58:20 UTC)

formală cu echivalenţa dinamică, desprinzându-se de textul-sursă. Altă tendinţă manifestată în traducerea *Bibliei* este *conservatorismul*. După ce textul biblic este tradus pentru prima dată într-o limbă vernaculară, versiunile ce îi vor urma se vor raporta la prima traducere (Nida 1964: 239). Orice tradiţie biblică impune revizuirea textului şi reticenţa la inovaţie pentru că altfel există suspiciuni asupra opţiunilor traducătorilor, a căror miză este mare mai ales sub aspect confesional. Din acest punct de vedere, se observă că în limbile slavonă şi greacă textele biblice şi liturgice au fost conservate cu stricteţe până astăzi. În cazul limbilor slavonă şi greacă, tendinţa este pusă în legătură cu conservatorismul Bisericii Ortodoxe. Însă, din contra, în cazul limbii engleze contemporane, ca vehicul al neoprotestantismului, se manifestă un *aggiornamento* permis şi de aplicarea echivalenţei funcţionale în traducerile biblice. Modernizarea textului biblic este justificată acolo unde semantica unor cuvinte vechi mai puţin cunoscute astăzi, însă păstrate în urma revizuirii, ar pune probleme de înţelegere a mesajului.

Observăm că traducerea *Bibliei* depinde şi de încadrarea ei într-un context religios, confesional: „a traduce *Biblia* înseamnă a face teologie" (Noss 2007: 343). Mai mult decât atât, chiar Eugene Nida recunoaşte că traducerea *Bibliei* nu se face în afara unei orientări politice, sociale sau, mai ales, religioase, ceea ce aduce după sine unele modificări ale mesajului original:

> at times a translator has purposely and consciously attempted to change a message in order to make it conform to his own political, social or religious predilections (Nida 1964: 154–155).

Un aspect important de luat în seamă este legătura dintre textul biblic şi exegeza biblică. Dacă în cadrul Bisericii Ortodoxe şi a celei Catolice raportarea se face la Sfinţii Părinţi şi la scriitorii bisericeşti, în cadrul Bisericilor (Neo)protestante nu mai există raportarea la Tradiţie, fiind urmat principiul *Sola Scriptura*. În secolul al XVI-lea, Biserica Catolică arunca anatema asupra lui Martin Luther din pricina învăţăturilor sale protestante ilustrate şi în traducerea *Bibliei*. Beza, succesor al lui

BDD-V4943 © 2016 Aracne editrice
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:58:20 UTC)

Calvin, realizează o nouă traducere în latină a *Bibliei* cu intenţia de a corecta greşelile întâlnite în *Vulgata*, însă introduce, la rândul lui, interpretări protestante. Acestea sunt prezente în glose, care constituie maniera sa exegetică specifică. Reforma îşi propunea să asigure laicilor accesul la textul sacru pentru ca fiecare să poată citi şi interpreta singur textul, fără să mai fie nevoie de mijlocirea clerului. Astfel, era subminată autoritatea clericală a Bisericii Catolice. Ideile noi aduse de Reformă se reflectau în traducerile biblice prin anumite opţiuni lexicale cu miză teologică.

Concepţia lui Eugene Nida despre traducerea *Bibliei*

Contribuţia lui Eugene Nida la traducerea interculturală[4] a *Bibliei* este remarcabilă[5], iar echivalenţa dinamică/funcţională, conceptul novator pe care îl propune, este soluţia sa de a depăşi barierele ridicate de culturi cu totul diferite. Nida pune accentul pe *răspunsul echivalent*, fiind de părere că răspunsul receptorului textului tradus trebuie să fie comparabil cu răspunsul receptorului textului original (Nida, Taber 1969: 12). Sistemul de priorităţi propus de Nida este următorul: conţinutul mesajului este mai important decât forma lui sau, cu alte cuvinte, *echivalenţa dinamică*, numită şi *funcţională* (Lungu Badea 2012: 66), are întâietate faţă de *echivalenţa formală*.

Unul dintre reproşurile aduse teoriei lui Nida constă în gradul prea mare de independenţă a textului tradus în raport cu originalul său. Chiar dacă Nida susţine că o traducere nu trebuie să pară o traducere, este importantă şi acurateţea ei, în sensul că trebuie să fie respectată corespondenţa dintre cele două texte. În

[4] „The Scriptures must be intelligible to non-Christians, and if they are, they will also be intelligible to Christians." (Nida, Taber 1969: 31–32).

[5] Ne referim la primele traduceri biblice în limbi vorbite de popoare necreştine din cele mai îndepărtate colţuri ale lumii, în cazul cărora teoria lui Nida reuşeşte să rezolve dificultăţile de traducere survenite. Însă, în cazul limbilor popoarelor creştine cu o bogată tradiţie literară în care *Biblia* era deja tradusă şi revizuită, echivalenţa funcţională nu este acceptată pentru că intră în contradicţie cu literalismul practicat de-a lungul mai multor secole.

BDD-V4943 © 2016 Aracne editrice
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:58:20 UTC)

studiile sale de caz (Nida, Taber 1969: 135–157), Nida compară doar texte paralele din limba-ţintă, fără să le alăture şi textul original din care au fost traduse. Se distanţează astfel de analiza contrastivă, fără de care însă nu se poate face o evaluare pertinentă a textului tradus. În momentul juxtapunerii textului tradus şi a textului original, ar trebui să se observe imediat corespondenţele lexicale. Echivalenţa funcţională presupune ca de fiecare dată când textul pare dificil sau neclar pentru un cititor contemporan, traducătorul să recurgă la o explicaţie, la o parafrază, cu scopul de a înlesni cititorului înţelegerea textului tradus. Dispare noţiunea de responsabilitate faţă de original şi obligaţia de a respecta cuvintele autorului textului-sursă. Astfel, traducerile realizate în această manieră sunt mai degrabă nişte comentarii ale textului sau amestecă ideile din textul original cu interpretările personale ale traducătorului, ceea ce nu este de dorit. Traducerea unui text diferă de interpretarea lui, deşi, în acest sens, Gadamer (Gadamer 1960: 342, *apud* Eco 2008: 233) susţine ideea că orice traducere este o interpretare.

Procedee de traducere utilizate în versiuni biblice româneşti

Trecem în revistă *procedeele de traducere* stabilite iniţial de către Jean-Paul Vinay şi Jean Darbelnet (Cristea 2007: 103–106, Lungu Badea 2012), ilustrându-le cu exemple din versiuni biblice româneşti. Acestea se împart în două mari categorii: *traducere directă* (împrumutul, calcul, parafraza literală) şi *traducere indirectă*/*oblică* (transpoziţia, modularea, echivalenţa şi adaptarea).

Împrumutul

*(1) Învăţător/**dascal*** (Luca 10: 25)

Dascăl (din ngr. *δάσκαλος*, v.sl. ••••••) se întâlneşte, în forma *dascal*, în NT 1648, BIBLIA 1688 şi BIBLIA 1795, în toate celelalte versiuni fiind preferat *învăţător*. Prezenţa lui *dascal* în NT 1648 se explică prin presiunea originalului străin,

BDD-V4943 © 2016 Aracne editrice
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:58:20 UTC)

grecesc (*διδάσκαλε*), iar păstrarea lui în BIBLIA 1688 şi BIBLIA 1795 reprezintă dovada filiaţiei textelor prin revizuire. De-a lungul timpului, între cele două cuvinte se produce o diferenţiere semantică întâlnită în limba română literară actuală. În versiunile biblice mai recente s-a impus *învăţător*, pe când *dascăl* s-a păstrat în limbajul bisericesc cu alt sens.

*(2) Pildă/**parabolă*** (Luca 18: 9)

Împrumutul latino-romanic *parabolă* (din fr. *parabole*, lat. *parabola*, „povestire alegorică cu un cuprins religios" (DLR)) se suprapune peste împrumutul mai vechi *pildă*, fără să-l elimine, ci ducând la repartiţia stilistică a celor două cuvinte. *Pildă* nu a dispărut din limba română actuală, utilizându-se şi astăzi în limba populară şi în limbajul bisericesc.

*(3) **Arvună**/zălog/garanţie* (II Cor. 1: 22)

Arvună este un împrumut din gr. *ἀρραβών*, cu prima atestare în NT 1648. Se suprapune peste cuvântul *zălog*, semnalat în texte încă din secolul al XVI-lea. În NT 1648, *arvună* este glosat prin *zălog*. Acesta din urmă are un caracter popular şi de aceea nu se mai întâlneşte în alte versiuni biblice. În NTR 2007 *arvună*, deşi apăruse în toate versiunile biblice anterioare, este înlocuit prin *garanţie*, pentru că nu mai este considerat accesibil cititorului contemporan.

*(4) **Episcop**/preot/supraveghetor* (I Tim. 3: 2)

În NT 1648 *episcop* este glosat prin *preot*, în majoritatea versiunilor biblice studiate se întâlneşte cuvântul *episcop*, iar în NTR 2007 *episcop* este doar o glosă pentru *supraveghetor*. Între cele trei cuvinte nu există o relaţie de sinonimie autentică: *episcop/preot* ar putea constitui nişte sinonime graduale (indică o ierarhie), iar *supraveghetor* este un calc după ngr. *ἐπίσκοπος*.

*(5) **Publican**/vameş/colector de taxe* (Matei 5: 46)

Publican este un împrumut din lat. *Publicanus*, sub influenţa directă a sursei latineşti. Este atestat prima dată în NT 1648. Este concurent pentru *mitar* şi *mitarnic*, dar este eliminat, alături de acestea, de împrumutul din maghiară *vameş*. *Colector de taxe* (NTR 2007) este un calc după engl. *tax-collector/tax-gatherer*.

*(6) **Sinagogă**/besearecă/adunare* (Matei 4: 23)

BDD-V4943 © 2016 Aracne editrice
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:58:20 UTC)

Sinagogă, un împrumut din lat. *synagoga*, gr. *συναγωγή*, are prima atestare în NT 1648. Este glosat prin *besearecă* (ceea ce constituie o adaptare culturală pentru a înlesni înţelegerea noului termen). Este substituit prin *adunare* în BIBLIA 1688, BIBLIA 1795, BIBLIA 1858, BIBLIA 1914. În NTR 2007 este glosat prin „întrunire sau loc de adunare".

Calcul lingvistic

(7) ***Ţine în nemică****/defăima/urgisi/dispreţui/a privi de sus* (Luca 18: 9)

Expresia calchiată *a ţine în nemică* din NT 1648 ne indică foarte clar sursa traducerii: noua versiune latină tradusă de Beza prezentă în ediţia poliglotă NTGL 1611 (unde *pro nihilo habebant* corespunde gr. *ἐξουθενοῦντας – ἐξουθενέω* „to despise" (LIDDELL–SCOTT); cf. lat. *aspernor* (Vulgata) cu sensul de „to disdain, spurn, reject, despise" (LEWIS–SHORT). Traducerea literală (*a ţine în nemică*) este înlocuită ulterior printr-o traducere literară (*a defăima*). Prezenţa lui *a defăima* în BIBLIA 1688, BIBLIA 1795, BIBLIA 1858 şi BIBLIA 1914 este o dovadă a filiaţiei dintre aceste texte. În BIBLIA 1760 apare *a urgisi*, un sinonim gradual pentru *a defăima*. *A dispreţui*, eliminând concurentele sale mai vechi – *a defăima, a urgisi* –, este preferat în BIBLIA 2001. BIBLIA 1939 utilizează expresia *a privi de sus*, aflată în relaţie de sinonimie parţială cu *a dispreţui*.

(8) ***Împărţire****/dar* (Evrei 2: 4)

Împărţire calchiază lat. *distributio,-onis* şi gr. *μερισμός* „a division, distribution". Este glosat în NT 1648 prin *dar*. În BIBLIA 1939, BIBLIA 2001 şi NTR 2007 *dar* – traducerea literară (echivalenţă) – înlocuieşte *împărţire*.

(9) ***Lua****/omorî* (F. Ap. 21: 35)

A lua dobândeşte printr-un calc de structură semantică sensul de „a face să dispară". Lat. *tollo* „to lift or take up, to rise" are ca sens secundar şi „to kill, to destroy", gr. *αἴρω* „to lift, raise up" are şi sensul „to take away, to remove, hence to kill or destroy". *A ridica* din BIBLIA 1688 reprezintă tot un calc, iar expresia *la moarte cu el* din NTR 2007 constituie o transpoziţie.

BDD-V4943 © 2016 Aracne editrice
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:58:20 UTC)

(10) ***Mânule pune****/popi* (I Tim. 5: 22)

A pune mâinile este un calc frazeologic după lat. *manus imponere* şi gr. *χεῖρας ἐπιτίθημι* „at ordination of priests or bishops; conferring right to perform sacred offices" (LAMPE).

(11) ***Prinde cu cuvântul****/amăgi* (Marcu 12: 13)

A prinde (*cu cuvântul*) dobândeşte în context, prin calc semantic (v. lat. *capio,-ĕre* „to cheat, seduce, deceive, catch", gr. *ἀγρεύω* „to catch unawares, to trap"), sensul „a pune într-o situaţie dificilă, fără ieşire", echivalând verbul *a amăgi* „a prinde pe cineva cu vorbe înşelătoare".

(12) ***Sfânt****/jărtăvnic* (Evrei 8: 2)

Sfânt (< v.sl. ••••• (DLR), at. Psalt. Hur. (MDA)), un cuvânt polisemantic, are sensul contextual „prima încăpere a templului evreiesc, în care se află jertfelnicul, sfeşnicul cu şapte braţe, candele etc. şi în care se oficiază ritualul religios; (învechit) sfinţenie". Reprezintă un calc de structură semantică după pluralul lat. *sancta sanctorum* şi gr. *τὰ ἅγια τῶν ἁγίων* – „Holy of Holies" (lat. *sanctus,-i* şi gr. *ἅγιος,-α,-ον* - „holy; saints (plural noun)"). *Jărtăvnic* – v. *jertfelnic* (< v.sl. ••••••••• (DLR), at. Coresi Ev. (MDA)) – are sensul „masa din altar, aşezată în colţ, în dreptul uşii din stânga, pe care se pregătesc sfintele daruri".

(13) ***Sfinţie****/jărtăvnic* (Evrei 9: 12)

Sfinţie (derivat de la *sfânt* cu sufixul *–ie* (DLR), at. Psalt. Hur. (MDA)) – v. *sfinţia sfinţilor* „sfânta sfintelor" reprezintă, de asemenea, un calc după lat. *sancta sanctorum* şi gr. *τὰ ἅγια τῶν ἁγίων*.

*(14) Stadie/****alergătură*** (Ioan 11: 18)

Stadie (< ngr. *στάδια*, pl. lui *στάδιον* (DLR); at. N. TEST. 1648 (MDA)) este un termen regional, cu circulaţie în Moldova şi Crişana, cu sensul „unitate de măsură pentru distanţă la greci, echivalând cu 147–192 m" (DTR). *Alergătură* (derivat de la *a alerga* cu sufixul *-ătură* (DA)) echivalează, prin calc semantic, *stadie*, acest sens contextual însă nu apare în DA.

BDD-V4943 © 2016 Aracne editrice
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:58:20 UTC)

Transpoziţia

(15) (Se) (în)tâmpla/după (în)tâmplare/din întâmplare (Luca 10: 31)

În versiunea grecească întâlnim *κατὰ συγκυρίαν* – substantivul *συγκυρία,-ας* însemnând „coincidence, chance" (LIDDEL–SCOTT). În traducerea lui Beza corespondentul este *casu* – tot un substantiv în ablativ (*casus,-us*), cu un sens adverbial „by chance, casually, by accident, accidentally" (LEWIS–SHORT). *Vulgata*, însă, traduce prin verbul impersonal *accidit* „it happens that, it occurs that" (LEWIS–SHORT). BIBLIA 1688 şi BIBLIA 1914 redau gr. *κατὰ συγκυρίαν*, BIBLIA 1939 şi BIBLIA 2001 echivalează lat. *casu* din versiunea lui Beza, iar NT 1648, BIBLIA 1760, BIBLIA 1795 şi BIBLIA 1858 se raportează la verbul lat. *accidit* din *Vulgata*. Transpoziţia *după tâmplare/din întâmplare – a se întâmpla* se referă la alternanţa: traducere printr-un substantiv/ traducere printr-un verb.

Modularea

(16) (De) abia viu/mai mort/aproape mort/pe jumătate mort (Luca 10: 30)

Expresia *a fi mai mult mort (decât viu)* sau *a fi pe jumătate/aproape mort* are sensul de „a fi într-o stare de sfârşeală totală, de epuizare, maximă" (DLR). Gr. *ἡμιθανής,-ές* – „half-dead" (LIDDELL–SCOTT) este echivalat prin *seminex,-necis* „half-dead" în versiunea lui Beza şi prin *semivivus,-a,-um* „half-alive" în *Vulgata* (LEWIS – SHORT). Între cele două variante latineşti există, desigur, o relaţie de sinonimie, dar diferenţa dintre ele, explicabilă prin modulare, se reflectă şi în versiunile biblice româneşti analizate. Astfel, BIBLIA 1760, BIBLIA 1795, BIBLIA 1858 şi BIBLIA 1914 se raportează la *semivivus*, varianta propusă de *Vulgata*, în timp ce NT 1648, BIBLIA 1688, BIBLIA 1939 şi BIBLIA 2001 echivalează gr. *ἡμιθανής,-ές*/lat. *seminex,-necis*.

BDD-V4943 © 2016 Aracne editrice
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:58:20 UTC)

Echivalenţa

(17) Năroi/volbură (F. Ap. 27: 17)

Năroi (< bulg. ••••• (DLR), at. Anon. Car. (MDA)) – v. *noroi*, are sensul „pământ (adus de ape şi) depus pe fundul, pe marginea apelor sau pe terenuri inundabile; mâl". *Volbură* (< lat. **volvula* (<*volvere*) (DLR)) este polisemantic, având în context sensul de „vârtej; bulboană, vâltoare; agitaţie violentă (şi zgomotoasă) a apei". Cele două cuvinte încearcă să redea, prin echivalenţă, toponimul *Syrtis* „name of two large sand-banks (Major and Minor) on the coast of Libya" (LIDDELL–SCOTT), care, dacă era păstrat ca atare în text, rămânea inaccesibil cititorilor.

Adaptarea

(18) Besearică/templu (Luca 18: 10)

Templu este hiperonimul pentru *biserică*, *capişte*, *geamie*, *havră*, *moschee*, *pagodă*, *sinagogă* (DLR). Pentru a înlătura confuzia legată de cult, în BIBLIA 1939 şi în BIBLIA 2001 *biserică* este înlocuit prin *templu*. Traducerea lat. *templum* sau a gr. *τὸ ἱερὸν* cu sensul de „temple" (LEWIS–SHORT, LIDDELL–SCOTT) prin *biserică* este o adaptare culturală (în context fiind vorba de sinagoga iudaică, deşi în interpretarea parabolei lăcaşul de cult este cel creştin).

*(19) Veşmânt/podoabă/haină/**caftan*** (Luca 15, 22)

Veşmânt (moşt. din lat. *vestimentum*) este un termen generic cu sensul de „obiect de îmbrăcăminte; totalitatea obiectelor care formează îmbrăcămintea unei persoane" (DLR). *Podoabă* (împr. din v.sl. ••••••) semnifică „ceea ce serveşte pentru a înfrumuseţa, pentru a împodobi ceva sau pe cineva; element decorativ format din motive sculptate, pictate etc., ornament" (DLR). *Haină* (împr. din sârb. *haljina* „veşmânt, aşternut") este, de asemenea, un termen generic: „îmbrăcăminte, îmbrăcămintea corpului omenesc" (DA). *Caftan* (împr. din turc. *kaftan*) are sensul „o haină largă, albă şi cusută cu mătăsuri galbene sau cu

BDD-V4943 © 2016 Aracne editrice
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:58:20 UTC)

fir galben, cu mânecile lungi până în pământ şi despicate pe la umere, pe unde scoate mâinile când o îmbracă, rămânând mânecile atârnate" (DA).

Veşmânt apare în TETRAEV. 1561 şi în NT 1648, *podoabă* îi ia locul în BIBLIA 1688, în următoarele cinci versiuni biblice, în ordinea lor cronologică (BIBLIA 1760, BIBLIA 1795, BIBLIA 1858, BIBLIA 1914, BIBLIA 1921), este utilizat *haină*, la fel ca în BIBLIA 2001, pe când *caftan* se întâlneşte doar în BIBLIA 1939. Cele patru cuvinte concurente nu alcătuiesc, însă, decât o paletă de sinonime parţiale, pentru că doar *veşmânt* şi *haină* ilustrează o relaţie semantică de sinonimie autentică, *haină* înlocuind în uz de-a lungul timpului cuvântul *veşmânt*. În raport cu cele două cuvinte discutate mai sus, *caftan* reprezintă un hiponim (şi totodată o încercare de adaptare culturală la spaţiul românesc), pe când *podoabă* denumeşte metaforic *haina*, aşadar este un sinonim contextual prin metaforizare. Lat. *stola,-ae* are sensul „a royal robe; a dress of ceremony" (LEWIS–SHORT), la fel ca gr. *στολή,-ῆς* (LIDDELL–SCOTT), sunt echivalate doar prin rom. *veşmânt* şi *haină*.

Concluzii

Se confirmă faptul că în versiunile biblice româneşti predomină principiul traducerii literale, de aceea împrumutul şi calcul lingvistic sunt mai frecvente decât transpoziţia, modularea, echivalenţa şi adaptarea. Dintre versiunile biblice româneşti pe care le-am cercetat, singura tradusă după principiul echivalenţei dinamice, promovat de Eugene Nida, aşa cum, de altfel, este şi intenţia traducătorilor, este NTR 2007.

BDD-V4943 © 2016 Aracne editrice
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:58:20 UTC)

Bibliografie

Izvoare şi lucrări de referinţă

BIBLIA 1688: *Biblia adecă Dumnezeiasca Scriptură a Vechiului şi Noului Testament*, Bucureşti, Editura Institutului Biblic si de Misiune al BOR, 1988.

BIBLIA 1760: *Biblia Vulgata*, Blaj, 1760–1761, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2005.

BIBLIA 1795: *Biblia de la Blaj*, 1795, Roma, 2000.

BIBLIA 1858: *Biblia adică Dumnezeiasca Scriptură a Legii cei Vechi şi a cei Noao*, Sibiu, 1856–1858.

BIBLIA 1914: *Biblia adică Dumnezeeasca Scriptură a Legii Vechi şi a celei Nouă*, Bucureşti, Tipografia cărţilor bisericeşti.

BIBLIA 1939: *Biblia adică Dumnezeiasca Scriptură a Vechiului şi a Noului Testament*, Bucureşti, Fundaţia pentru Literatură şi Artă „Regele Carol II".

BIBLIA 2001: *Biblia sau Sfânta Scriptura*, redactată şi adnotată de Bartolomeu Valeriu Anania, Bucureşti, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române.

BIBLIA SACRA 1690: *Biblia sacra Vulgatae Editionis*, Veneţia.

DA: *Dicţionarul limbii române*, Bucureşti, 1913–1949.

DLR: *Dicţionarul limbii române* (serie nouă), Bucureşti, 1965 şi urm.

DTR: Mariana Costinescu, Magdalena Georgescu, Florentina Zgraon, *Dicţionarul limbii române literare vechi: 1640–1780. Termeni regionali*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1987.

LEWIS–SHORT: Charlton T. Lewis, Charles Short, *A Latin Dictionary*, founded on Andrews' edition of Freund's Latin dictionary, Bibleworks edition, 1879.

LIDDELL–SCOTT: G. Liddell, R. Scott, *A Greek–English Lexicon* compiled by Henry George Liddell and Robert Scott, Oxford, 1996.

MDA: *Micul dicţionar academic*, Bucureşti, Univers Enciclopedic Gold, 2010.

NT 1648: *Noul Testament*, Editura Episcopiei Ortodoxe a Alba Iuliei, 1988.

NTGL 1611: *Novum Iesu Christi Testamentum Graece et Latine: Theodoro Beza interprete. Cum duplici interpretatione*, Geneva, Apud Samuelem Crispinum, MDCXI.

NTR 2007: *Biblia. Noua traducere în limba română*, Biblica, 2007.

BDD-V4943 © 2016 Aracne editrice
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:58:20 UTC)

Literatură secundară

CRISTEA T., *Stratégies de la traduction*, troisième édition, Bucureşti, Editura Fundaţiei „România de mâine", Bucureşti, 2007.

ECO U., *A spune cam acelaşi lucru. Experienţe de traducere*, Iaşi, Polirom, 2008.

LONG L., *Translation and religion: holy untranslatable?*, Clevedon, Buffalo, Toronto, Multilingual Matters Ldt., 2005.

LUNGU BADEA G., *Mic dicţionar de termeni utilizaţi în teoria, practica şi didactica traducerii*, Timişoara, Editura Universităţii de Vest, 2012.

NIDA E.A., *Lexical semantics of the Greek New Testament*, Atlanta, Scholars Press, 1992.

—— *Toward a Science of Translating: with special reference to principles and procedures involved in Bible translating*, second impression, Leiden, Brill, 1964.

—— *Traducerea sensurilor*, Iaşi, Institutul European, 2004.

NIDA E.A., TABER C.R., *The Theory and Practice of Translation*, fourth impression, Leiden, Brill, 1969.

NOSS P., *A history of Bible translation*, Roma, 2007.

BDD-V4943 © 2016 Aracne editrice

Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:58:20 UTC)